

L'ESCOLA-TALLER DE RESTAURACIÓ DEL CENTRE HISTÒRIC DE CARDONA



Xavier Guitart Tarrés, Mercè Juan Verdejo

Hom té la impressió que qualsevol activitat que es defineixi com a cultural queda gairebé sempre al marge de possibles utilitats socials.

Aquesta imatge se'ns ensorra en llegir aquest article dels responsables de l'Escola-Taller de Restauració del Centre Històric de Cardona, que és una experiència interdisciplinària exemplar que integra especialistes en diverses matèries procedents del mateix àmbit on actua l'escola amb l'objectiu comú de millorar el centre urbà de Cardona, tot respectant la seva història i el valor tradicional que els cardonins atorguen a la seva població.

A això s'ha d'afegir el fet que l'escola està finançada per diverses institucions (I.N.E.M., Ajuntament), i que contribueix activament a la lluita contra l'atur per mitjà de la formació dels seus alumnes en un ofici prou especialitzat com perquè en el futur es puguin crear empreses autosuficients que es dediquin al camp de la restauració.



Església parroquial de Sant Miquel de Cardona.
Campanar romànic. Detall de les finestres restaurades

L'Escola-Taller de Cardona neix a partir del programa desenvolupat pel Ministeri de Treball i Seguretat Social a través de l'I.N.E.M. amb el suport de l'Ajuntament de la vila. Des del mes de desembre del 1987 duu a terme una activitat teòrico-pràctica que intenta formar un grup de joves en oficis especialitzats en la restauració arquitectònica.

Per aconseguir aquest objectiu, un equip de vint-i-cinc professionals format per arquitectes especialitzats en restauració, historiadors, arqueòlegs, pedagogs, enginyers tècnics, professors d'E.G.B., tècnics agrícoles i mestres artesans treballen conjuntament per tal de transmetre als seus vuitanta-un alumnes els coneixements específics dels diferents oficis de caràcter artesanal i uns criteris d'actuació coherents amb la tasca a realitzar.

L'Escola està formada per un seguit de Tallers (de Picapedrers, de Fusteria, d'Estucs, guixos i pintures, de Manteniment d'edificis, d'Aca-bats i de Jardineria) i d'Àrees (Administrativa, Formativa, Tècnica i d'Investigació històrica i documentació) on es defineixen les actuacions a realitzar. Amb aquesta estructura es pretén donar suport a una política que ha presidit, en tot moment, la nostra actuació: el convenciment que la formació de l'alumnat havia d'anar acompanyada del respecte que mereixen els edificis amb significació històrica i social.

Per aquest motiu, durant el primer any, l'activitat de l'Escola es va limitar a l'adequació d'un edifici construït l'any 1956 anomenat "Granja Víctor" com a seu d'alguns dels tallers. Era el primer pas per desenvolupar una metodologia on un projecte arquitectònic i, per tant, l'execució d'una obra es convertien en centre d'interès per a la formació dels alumnes.

A l'any següent, el 1989, les actuacions es van diversificar. Prèvia petició de l'Ajuntament o de les diverses institucions de la vila, es van realitzar una trentena d'obres, la majoria d'acondicionament d'estructures, locals o espais públics de recent construcció: noves instal·lacions per a les escoles públiques, construcció



Les porxades de la Plaça del Mercat un cop restaurades

de locals, millores als jardins i zones polisportives municipals, conduccions d'aigües, etc.

Alhora, s'iniciaven les primeres actuacions al centre històric, obres puntuals com l'estucat de façanes d'habitatges, la reparació dels paviments, escales o graells de determinats carrers o la restauració de les porxades de la Plaça del Mercat.

Aquest increment, tant quantitatiu com qualitatiu, de l'activitat de l'Escola no va ser casual: responia a la definició d'uns criteris bàsics d'actuació elaborats després de l'experiència acumulada durant el primer any de singladura. Si volfem que l'alumnat adquirís uns coneixements i habilitats de tots els oficis, encara que s'especialitzés en un d'ells, que valorés la defensa i conservació dels edificis, conjunts, ambients i entorn natural, calia diversificar les actuacions. Només amb la realització d'un ampli ventall d'obres, a executar a curt i mig termini, podríem generar una formació integral especialitzada que es traduís en una òptima formació professional. Alhora, contribuïm a pal·liar els dèficits patrimonials de la vila, tot integrant l'Escola dins el poble.

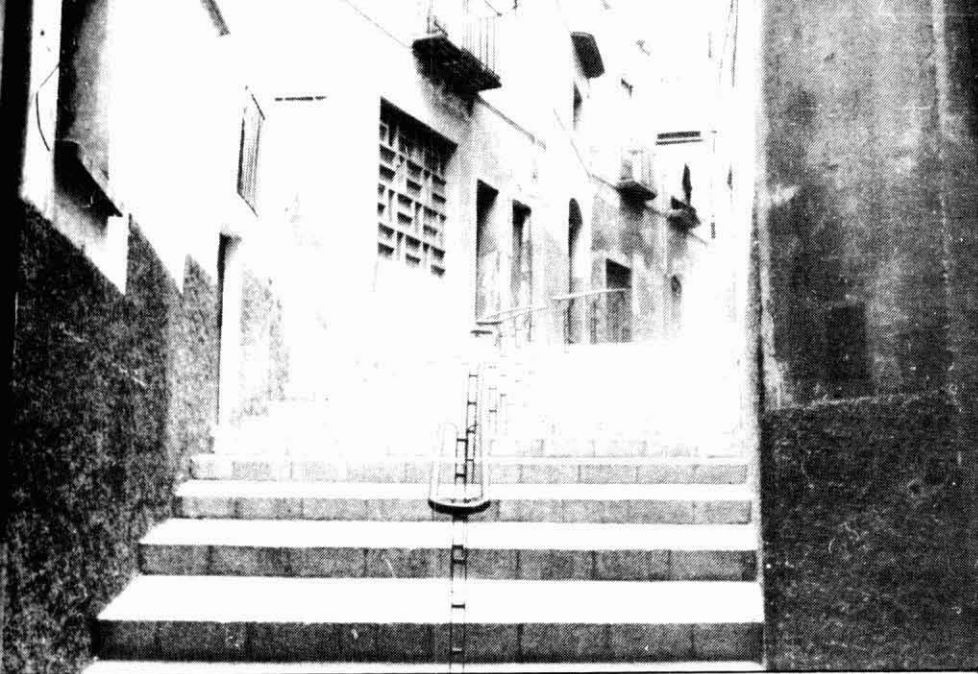
Una metodologia eminentment pràctica com aquesta, basada en el criteri d'aprendre treballant, ha estat en tot moment complementada per una formació teòrica oberta i variada, donat el caràcter interdisciplinari de l'equip de l'Escola. D'altra banda, hem d'assenyalar que mai no hauríem pogut realitzar obres tan

diverses -i, per tant, aconseguir pels nostres alumnes la formació i experiència desitjades- sense el suport i col·laboració de l'Ajuntament de Cardona, molt especialment del seu President i de les Regidories d'Ensenyament i Turisme, d'Obres Públiques, de Joventut i de Sanitat i Cultura.

Amb aquest suport, hem pogut establir, també, els diversos convenis de col·laboració amb institucions i professionals del món de la restauració. El primer d'ells, amb el Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona, signat a finals de l'any 1989, ens va permetre participar en les obres de restauració del conjunt més significatiu del centre històric de Cardona: l'església parroquial de Sant Miquel.

Durant tres mesos, la totalitat de l'alumnat va tenir l'oportunitat de col·laborar en els treballs de recerca arqueològica del recinte anomenat "Cementiri Clos". Més tard, un cop finalitzada la investigació històrica, la col·laboració es va estendre a l'àmbit de la restauració arquitectònica amb la intervenció en diferents espais de l'església, com el campanar romànic, la façana de tramuntana, les gàrgoles, l'absis i el cambril de la Mare de Déu del Patrocini.

Era el primer cop que els alumnes prenién contacte amb la realitat del món laboral, on no es valora només la qualitat del treball realitzat, sinó també el rendiment del temps emprat. Era l'ocasió de treballar al costat



Reparació del paviment i escales del carrer Pujolet

dels diferents professionals relacionats amb l'execució de les obres, des dels manobres, paletes, encarregats i contractistes fins als tècnics responsables (arquitectes, arqueòlegs, aparelladors, topògrafs...) i d'observar de prop tot allò que tantes vegades s'havia explicat teòricament: el treball d'un equip interdisciplinari.

L'experiència acumulada i el suport, per primera vegada, d'una institució aliena a la vila -la institució de més llarga tradició a l'Estat espanyol en el món de la restauració arquitectònica- ens va permetre assolir el grau de maduresa necessària perquè altres entitats sol·licitessin la nostra col·laboració. Així, poc després, se signaven convenis similars amb el Bisbat de Solsona (estucat de façanes de la casa rectoral de l'església de Sant Miquel de Cardona), amb la "Federación Inmaculada Dominicas de Aragón" (restauració del monestir de la Mare de Déu dels Àngels de Manresa) i, més recentment, amb la Parròquia de Santa Maria de la Seu i l'Associació Amics de la Seu per a la restauració de la portada de Santa Maria de la Seu de Manresa.

D'aquesta manera, després de gairebé tres anys de treball, de formació teòrica i d'aprenentatge dels oficis, molts dels nostres alumnes estan avui capacitats per dur a terme activitats professionals. Afavorir la seva inserció social i laboral era el principal objectiu a assolir per l'Escola-Taller en el moment de la seva

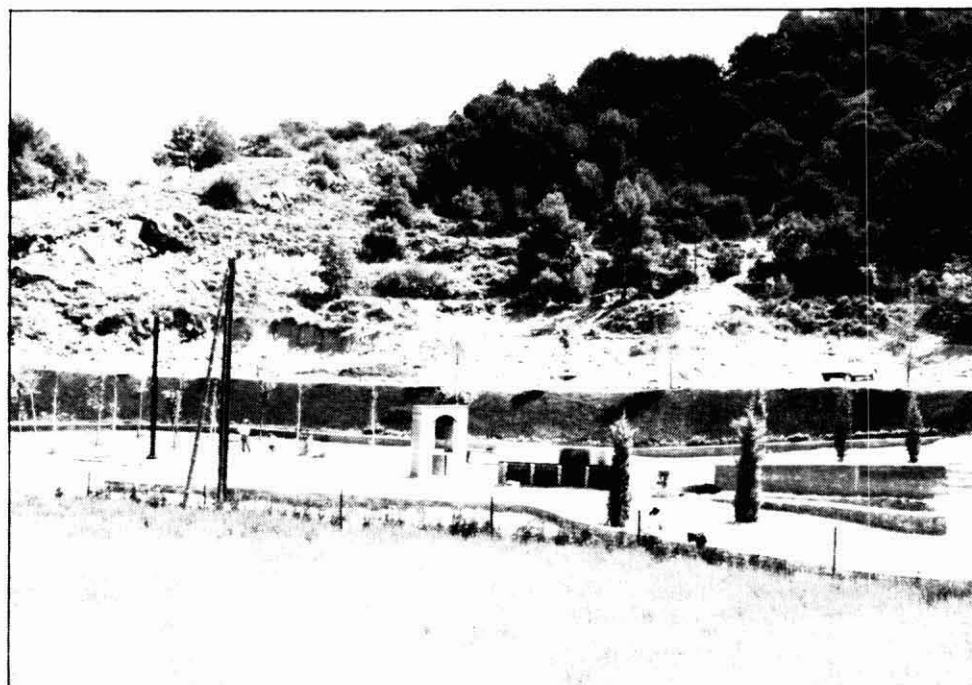
creació. L'altre gran propòsit era introduir-los en la problemàtica inherent a tota intervenció sobre monuments, convertir l'Escola en un veritable instrument al servei de la restauració arquitectònica, en una estructura capaç de solucionar amb rigor els problemes plantejats pels edificis amb significació social.

El contacte amb institucions i professionals de reconegut prestigi, així com la possibilitat de participar en la restauració d'alguns dels edificis més significatius de la nostra comarca, ha estat un factor decisiu per comprendre les diferències entre l'execució d'una obra moderna i la

intervenció sobre un monument. Però, un edifici d'aquestes característiques no és només un objecte arquitectònic: és també un testimoni viu de la història de la col·lectivitat que el va bastir, i com a tal precisa, també en aquest aspecte, d'una especial atenció.

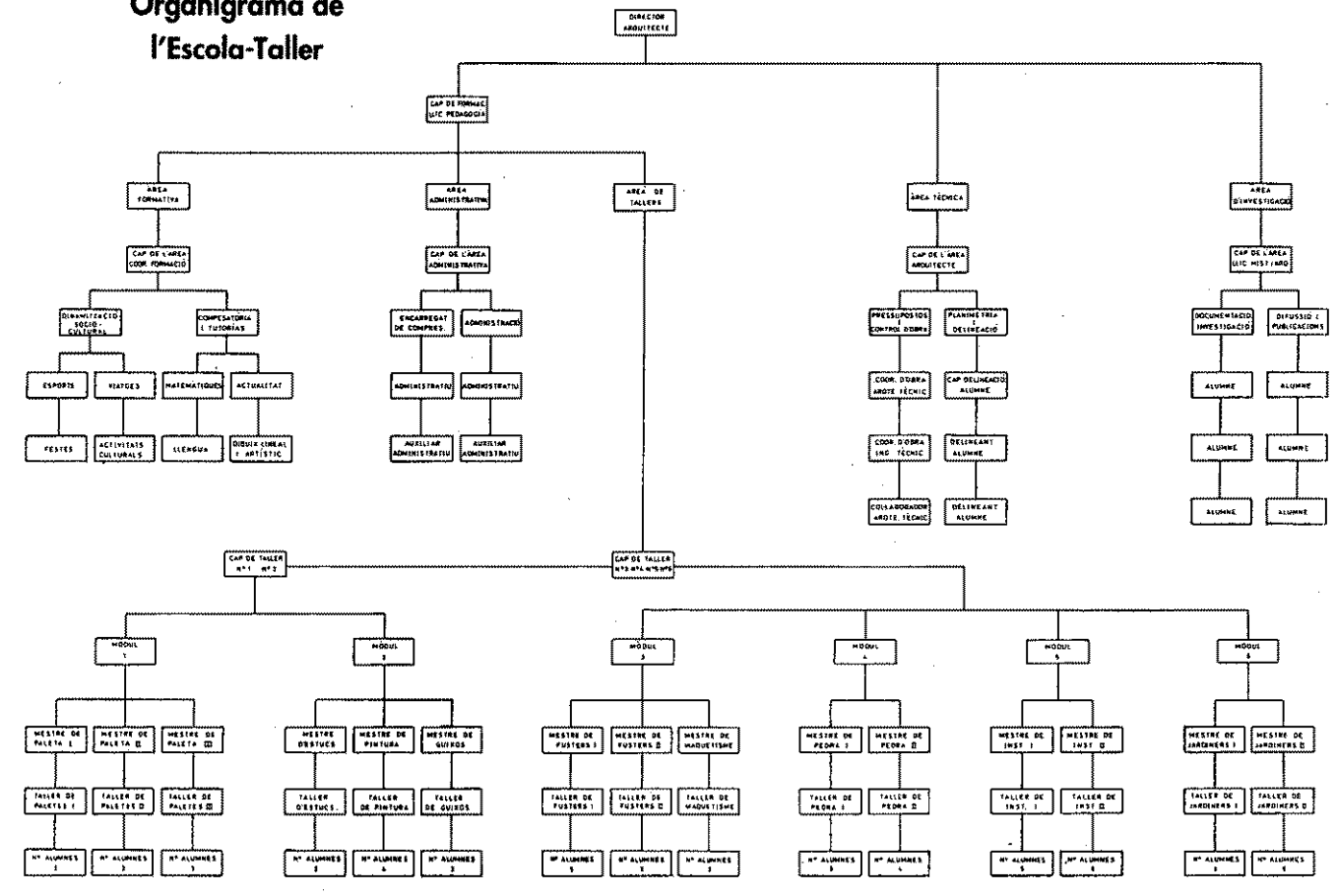
La diversificació i progressiva complexitat de les obres realitzades exigia la creació d'una Àrea de suport, encarregada de la recollida d'informació i valoració de la importància dels diferents ambients, espais i edificis de la vila que eren objecte d'atenció per part de l'Escola. Així ho va entendre la Junta Rectora i l'Ajuntament de la vila quan, al mes de gener del 1989, va decidir la creació de l'Àrea d'Investigació històrica i documentació, contractant personal qualificat (tres historiadors: una arqueòloga i dos documentalistes), dotant-la dels mitjans necessaris i posant al seu abast la infraestructura de l'Escola.

Així, les diverses actuacions van generar la recerca i recollida de dades gràfiques i documentals, tant a les escasses monografies publicades com als arxius parroquial i municipal, en gran part. Amb aquests treballs, es facilitava a l'arquitecte responsable de l'elaboració del projecte les dades necessàries per a una millor comprensió de l'espai a trac-



Acondicionament de l'entorn del paratge anomenat "Mare de la Font"

Organigrama de l'Escola-Taller



tar. Dades com l'origen, evolució, variacions formals i funcionals al llarg del temps, importància de l'element en relació al conjunt i paral·lels adquireixen especial rellevància en un indret com el nucli antic de Cardona, el qual, encara que molt emmascarat, està format bàsicament per construccions d'època gòtica.

Ahora, es recollia una informació fins ara dispersa, corresponent a èpoques molt diverses ja que, donat que es tracten d'estudis d'elements encara en ús, havíem de donar la mateixa importància a les reformes i modificacions més recents que als seus orígens.

Gran part d'aquesta informació ens ha servit, també, per iniciar la confecció d'un catàleg dels edificis d'interès històrico-artístic de la vila, pas previ i necessari per a l'elaboració d'un futur Pla Especial de protecció del patrimoni. Un catàleg que no vol ser només un índex dels elements d'interès que avui en dia perduren a Cardona, sinó un compendi de tot allò que configura, representa i dona identitat a la població. Sens dubte, les actuals circumstàncies, que

permeten el treball conjunt d'arquitectes, historiadors i aparelladors, fills de la vila, bons coneixedors de la significació social dels elements del seu entorn, i la col·laboració dels membres de la Corporació municipal, del Patronat de Museus, del Col·lectiu Foment Cardoní i de la Parròquia de Sant Miquel afavoreixen l'assoliment d'aquest objectiu.

L'Escola-Taller finalitzarà la seva singladura entre els mesos de març i maig del 1991. Avui, ja en l'última fase d'especialització, sembla gairebé impossible haver arribat a assolir molts dels objectius plantejats inicialment. L'esforç de tots en el treball quotidià, l'incondicional ajut material de l'I.N.E.M., el suport dels polítics, la confiança de les diverses institucions i professionals del món de la restauració, la constància de l'equip de professorat i la il·lusió que hi han dipositat els alumnes, ho han fet possible. Les obres acabades i els treballs en curs d'execució són el millor testimoni de la seva activitat.

Ha arribat, doncs, el moment de generar les condicions apropiades per a la creació d'un viver d'empreses

especialitzat en la restauració arquitectònica.

Un viver d'empreses jove, autosuficient, capaç d'oferir la investigació històrica, tant documental com arqueològica, la redacció d'un projecte arquitectònic i l'execució de les obres, amb la incorporació definitiva de tots aquells oficis relacionats amb la restauració.

Guiada pels objectius tècnics, socials, culturals i econòmics suara exposats, l'Escola-Taller de Restauració del Centre Històric de Cardona, futura empresa de restauració, vol seguir treballant amb entusiasme i il·lusió per respondre adequadament al que la societat espera d'ella.

Xavier Guitart Tarrés

Arquitecte
Director de l'Escola-Taller de Cardona

Mercè Juan Verdejo

Arqueòloga
Cap de l'Àrea d'Investigació històrica